

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ถั่วเหลืองมีการเพาะปลูกในประเทศไทยอย่างจริงจัง ตั้งแต่ปี 2526/2527 เป็นต้นมา จากความต้องการใช้ในการผลิตอาหารสัตว์สูงขึ้น จากการขยายตัวของการส่งออกเนื้อไก่ รวมทั้งนโยบายและมาตรการของรัฐที่ควบคุมการนำเข้าเมล็ดถั่วเหลืองและผลิตภัณฑ์ จึงมีผลให้ราคาเมล็ดถั่วเหลืองอยู่ในเกณฑ์ดี เป็นที่พอใจของเกษตรกรจึงมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นจากประมาณ 1 ล้านไร่ ในปี 2526/2527 เป็น 3 ล้านไร่ ในปี 2532/2533 ซึ่งเป็นปีที่มีผลผลิตสูงสุดถึง 672,368 ตัน หลังจากนั้นพื้นที่เพาะปลูกลดลงมาโดยลำดับ อยู่ที่ประมาณ 1 ล้านไร่และในปี 2546/47 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์คาดว่าในเบื้องต้น (ณ ธันวาคม 2546) จะมีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 1,134,424 ไร่ ผลผลิต 266,030 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 235 กก./ไร่ (สำนักส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร, 2547)

ปัญหาการผลิตถั่วเหลืองในประเทศไทยที่มีผลผลิตต่ำและต้นทุนการผลิตสูง สาเหตุส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการที่เกษตรกรเลือกวิธีการปลูก ซึ่งมีหลายวิธี เกษตรกรจะเลือกปลูกวิธีการใดวิธีการหนึ่งขึ้นอยู่กับตัวเกษตรกรเอง โดยมีองค์ประกอบหลักๆ ในการตัดสินใจคือ สภาพพื้นที่เงินทุน และวิธีการที่ใช้สืบทอดกันมาเป็นองค์ประกอบหลักในการตัดสินใจเลือกวิธีการปลูกซึ่งมักจะไม่นำถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในปัจจุบัน และอนาคต เพราะเกษตรกรขาดความรู้ในการวางแผนการจัดการในการผลิตที่ถูกต้องและลดต้นทุน

จังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีจำนวนอำเภอ 22 อำเภอ 2 กิ่ง รวม 24 อำเภอ ส่วนมากเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2547) และยังพบว่าแหล่งพื้นที่ปลูกถั่วเหลือง ของจังหวัดเชียงใหม่ มีเกษตรกรผู้ปลูกเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากการสังเกตพบ มีเกษตรกรหลายรายที่ผ่านการอบรมการลดต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองของกรมส่งเสริมการเกษตร ยังมีกรรมวิธีการปลูกและดูแลรักษาอย่างไม่ถูกต้องและเหมาะสมเช่น มีการใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณที่มากกว่าปริมาณมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือมีการใช้ปริมาณสารเคมีกำจัดวัชพืช โรคพืชและแมลงสูงเกินความจำเป็น รวมถึงการใช้เมล็ดพันธุ์ที่ค่อนข้างมากและไม่มีคุณภาพในการให้ผลผลิตและส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตสูงแต่ได้ผลผลิตต่ำ

ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่า ถั่วเหลืองเป็นพืชสำคัญพืชหนึ่ง ซึ่งมีคุณประโยชน์มากมายหลายประการ จึงมีความสนใจที่จะศึกษา ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการลดต้นทุนการผลิตถั่วเหลืองโดยเกษตรกรเป้าหมายที่ผ่านการฝึกอบรม เพื่อได้ข้อมูลเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิตอย่างกว้างขวาง และพร้อมทั้งสามารถเป็นข้อมูลให้แก่เกษตรกรอื่นๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการปลูกถั่วเหลือง โดยลดต้นทุนการผลิตในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาสภาพการปลูกและการตลาดถั่วเหลืองของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการปลูกถั่วเหลือง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อทราบถึงความคิดเห็นต่อการปลูกถั่วเหลืองโดยการลดต้นทุนการผลิต ปัญหาในการนำไปปฏิบัติ และสภาพการตลาดถั่วเหลืองของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดฝึกอบรมให้เกษตรกรมีความรู้และวิธีการปฏิบัติ เพื่อเป็นการลดต้นทุนและการจัดการที่ถูกต้องและเหมาะสม

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อ.พร้าว อ.แม่อริม อ.เวียงแหง อ.สันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยสำนักงานเกษตรอำเภอจัดส่งเกษตรกรเป้าหมายเข้ารับการอบรมหลักสูตรการลดต้นทุนการผลิตถั่วเหลือง

นิยามศัพท์

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้เพาะปลูกถั่วเหลือง และได้รับการฝึกอบรมการลดต้นทุนการปลูกถั่วเหลืองจากกรมส่งเสริมการเกษตรใน 4 อำเภอ คือ อ.พร้าว อ.แม่อริก อ.เวียงแหง อ.สันทราย จังหวัดเชียงใหม่

การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการให้ความรู้และการฝึกปฏิบัติ การลดต้นทุนการผลิตถั่วเหลือง เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ ความสามารถในการนำไปปฏิบัติได้

ปัจจัยการผลิต โดยการลดต้นทุนการผลิต หมายถึง การปรับใช้ปัจจัยการผลิตบางอย่างเท่าที่จำเป็นและเกษตรกรยอมรับได้ เช่น การใส่ปุ๋ยอย่างประหยัดและกำจัดวัชพืชตามความเหมาะสมเท่านั้น ต้องสามารถทำให้ผลผลิตถั่วเหลืองเพิ่มขึ้นได้ จึงมีพอทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงได้ในระยะหนึ่ง เกษตรกรจะได้กำไรเพิ่มขึ้นสูงกว่าเดิมอีกจำนวนหนึ่ง

การลดต้นทุนการผลิตถั่วเหลือง หมายถึง วิธีการที่เกษตรกรนำความรู้ความเข้าใจจากการฝึกอบรม การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรด้านการลดต้นทุนการผลิตถั่วเหลือง

สถานการณ์ถั่วเหลือง หมายถึง ขนาดของพื้นที่ปลูก พื้นที่ใช้ปลูก จำนวนเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ต่อไร่ วิธีการปลูกถั่วเหลือง ฯลฯ

ต้นทุนการผลิตถั่วเหลือง หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการผลิตถั่วเหลือง เช่น ค่าเตรียมดิน ค่าบริหารงาน ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมีป้องกันแมลงและศัตรูพืช

ผลผลิตทั้งหมด หมายถึง ผลผลิตทั้งหมดของถั่วเหลืองที่เกษตรกรผลิตได้ต่อหนึ่งฤดูกาลผลิต

ผลผลิตต่อไร่ หมายถึง ผลผลิตทั้งหมดของถั่วเหลืองที่เกษตรกรผลิตได้คิดเฉลี่ยต่อพื้นที่ปลูกหนึ่งไร่

ราคาของผลผลิต หมายถึง ราคาที่เกษตรกรขายได้ หรือได้รับจากการขายถั่วเหลือง

รายได้ หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่เกษตรกรได้รับจากการประกอบอาชีพทั้งในการเกษตรและนอกการเกษตร